

РЕАКЦІЯ ЗЕМСТВ УКРАЇНИ НА ЖОВТНЕВИЙ ПЕРЕВОРОТ 1917 РОКУ

Аналізується реакція земських органів України на більшовицький переворот у жовтні 1917 року в Петрограді. Він викликав розгубленість земців, спричинену строкатою політичною ситуацією в Україні наприкінці 1917 року. Переважна більшість земств України не підтримала більшовицький переворот і продовжувала орієнтуватися на Тимчасовий уряд. Водночас очільники Центральної Ради стабільну демократичну політичну систему України бачили саме в міцних органах місцевого самоврядування. Така позиція українських урядовців імпонувала земцям. Остаточний крах спроб Тимчасового уряду відновити свій вплив та намагання більшовиків поширити радянську владу на місцях зумовили підтримку земськими органами Центральної Ради та проголошеною нею 7 листопада 1917 року Української Народної Республіки й її програми демократизації суспільного життя. Відтак, створена більшовиками в грудні 1917 року в Харкові Українська соціалістична радянська республіка в очах земців не стала альтернативою Українській Центральній Раді. Земці не підтримали більшовицьку ідею диктатури пролетаріату.

Ключові слова: жовтневий переворот, більшовизація, земства, земські управи, земське зібрання, універсал, комісари, ради робітничих, солдатських і селянських депутатів.

Політичні події, а тим більше революції, які мають за мету зміну політичного режиму, завжди ставлять у центрі уваги питання про владу та органи – центральні й місцеві – які її здійснюють. Значний інтерес у цьому сенсі викликає жовтневий переворот у Петрограді 1917 року, його вплив на розвиток Української революції, демократичні органи місцевого самоврядування, у тому числі земства. Захопивши владу, більшовики намагалися підпорядкувати собі оновлені на демократичних засадах земства, а згодом і ліквідувати їх, передавши владу на місцях радам робітничих, солдатських та селянських депутатів, які підтримали жовтневий переворот.

Слід зазначити, що, незважаючи на суспільну та практичну актуальність проблеми впливу політичних процесів кінця 1917 року на органи місцевого самоврядування, вона залишається маловивченою. Це попри те, що значний інтерес до земств засвідчено вже в працях безпосередніх учасників революційних процесів 1917 року, зокрема М. Грушевського [15], В. Винниченка [6], П. Христюка [40], Д. Дорошенка [19], М. Ковалевського [23], В. Андрієвського [1].

Після встановлення в Україні радянської влади неупереджені дослідження, що стосувалися доби Української революції, земств були заборонені.

Зі здобуттям незалежності України дослідження і публікації з історії Української революції опинилися в числі пріоритетних. Сьогодні ми маємо низку фундаментальних видань з відповідної проблематики – О. Копиленка [24], В. Солдатенка [35], В. Верстюка [4], Ф. Турченка [38] й інших. У роботах В. Старцева [36], А. Захарчука [21], С. Холяєва [39], І. Гуцалюк [16], Г. Герасименка [13], І. Верховцевої [5], В. Лозового [28], В. Гвоздика [14], В. Стецюка [37] предметно аналізується діяльність земств України та її окремих

регіонів у цей час. Проте вплив суспільно-політичних подій кінця 1917 року на земства і їх реакція на них висвітлюється лише побіжно.

У зв'язку з цим автор ставить за мету визначити вплив більшовицького жовтневого перевороту 1917 року в Петрограді на земства України, позицію земств щодо політичних подій кінця 1917 року, з'ясувати причини еволюції земств у бік Центральної Ради, несприйняття ними більшовицького режиму.

25 жовтня 1917 року більшовицька партія скинула Тимчасовий уряд і захопила владу в Петрограді в свої руки. Українська Центральна Рада того ж дня створила Крайовий комітет з охорони революції в Україні, якому повинні були підпорядковуватися всі органи влади дев'яти українських губерній. Проте це не внесло визначеності в організацію та діяльність органів влади, у тому числі місцевого самоврядування в Україні. На першість у владі претендували робітничі, солдатські та селянські ради, які підтримали більшовицький переворот. До цього ж прагнули й органи влади, які визнавали Українську Центральну Раду. З іншого боку, продовжували діяти органи Тимчасового уряду. Пізно ввечері 25 жовтня 1917 року телеграмою до його губернських, повітових, міських комісарів звернувся міністр внутрішніх справ Тимчасового уряду О. Нікітін. У ній він закликав ужити всіх заходів «для підтримки уряду органами самоуправління й іншими громадськими організаціями. Організуйте, – вимагалось в телеграмі, – найбільш рішучий супротив організаціям, які погрожують своїми анархічними виступами згубити справу революції та волі» [33].

Така строката політична ситуація, що склалася в Україні в кінці жовтня – на початку листопада 1917 року, спричинила певну невизначеність і розгубленість земців. Як відомо, сподівання на подальшу демократизацію життя країни й механізмів формування органів влади більшість із них пов'язувала з усеросійськими та українськими Установчими зборами, вибори до яких Тимчасовий уряд планував провести в листопаді – грудні 1917 року. Жовтневий збройний переворот у Петрограді, заклики більшовиків до встановлення диктатури пролетаріату й практичні кроки щодо їх реалізації кляли край сподіванням земців на еволюційність цього процесу.

Усе це зумовило позицію багатьох земств України, які не сприйняли більшовицький переворот, на підтримку Тимчасового уряду. Зокрема, учасники екстреного засідання 28 жовтня 1917 року Валківського повітового земства Харківської губернії спільно з депутатами міської думи, начальником міліції, членами виконавчого бюро повітового громадського комітету висловили обурення виступом більшовиків та постановили: «Виявити довіру і повну підтримку Тимчасовому уряду, який повинен довести країну до Установчих зборів» й обіцяли «допомогти уряду і всім органам в боротьбі з більшовиками» [22]. Союз службовців Полтавського губернського земства на загальному зібранні 30 жовтня 1917 року постановив: «Ніякої іншої влади до Установчих зборів, крім влади Тимчасового уряду, союз не визнає і визнавати не буде. Він визнає і тільки буде визнавати владу лише тих органів, котрі встановлені Тимчасовим урядом» [2]. Гласні Козелецького повітового земського зібрання Чернігівської губернії наприкінці жовтня 1917 року обговорили виступ партії більшовиків у Петрограді та висловили «повну довіру Тимчасовому уряду, котрий поставив своєю задачею зберегти всі завоювання революції й довести до Установчих зборів» [41].

З іншого боку, значне коло земств, де переважали обрані демократичним шляхом національно свідомі українські діячі, пов'язувало своє майбутнє з Українською Центральною Радою. Так, Лебединське земське зібрання Харківської губернії у прийнятій 3 листопада 1917 року постанові висловило обурення «виступом більшовиків з метою вирвати у народу владу до Установчих зборів» і винесло резолюцію: «Визнати над усією Україною владу Української Центральної Ради» [25]. Катеринославська губернська земська управа обіцяла Центральній Раді, «як вищому органу влади на Україні, що свою громадську роботу вона буде координувати з волею Центральної Ради» [30]. Зібрання гласних Риковського волосного земства Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії 5 листопада 1917 року вітало «Українську Центральну Раду і Генеральний Секретаріат, як вищу владу на Україні» та обіцяло «всіма засобами підтримувати всі її постанови й розпорядження» [42].

Рішення окремих земств були ще більш категоричними. Так, 4 листопада 1917 року Золотоніське волосне земське зібрання Полтавської губернії постановило: «Прохати Українську Центральну Раду взяти владу на Україні до своїх рук, не мати ніяких зносин з Росією доти, доки в ній панує анархія, мобілізувати все українське військо для оборони краю від анархії» [8].

Таким чином, жовтневий більшовицький переворот 1917 року в Петрограді не знайшов підтримки з боку переважної більшості земств України. Проте невизначена політична ситуація, що склалася тут у перші дні після перевороту, зумовила той факт, що частина земств продовжувала орієнтуватись на Тимчасовий уряд, інші – пов'язували сподівання на розвиток демократичної революції з Українською Центральною Радою. Водночас, не полишали спроб утвердити свою владу в Україні й більшовики.

Прагнучи не випустити політичної ініціативи зі своїх рук, Центральна Рада 7 листопада 1917 року ухвалила III Універсал, у якому проголосила Українську Народну Республіку, «невіддільну від Російської республіки», і визнала «органи місцевого самоврядування найвищою адміністративною владою на місцях» [18, с. 401]. Розпорядженням від 16 листопада 1917 року Центральна Рада підпорядкувала губернських та повітових комісарів Тимчасового уряду власному органу – Генеральному Секретаріатові [18, с. 450]. Як зазначає І. Лебедева, український уряд визнав комісарів «своїми місцевими органами адміністративно-політичної влади» [26, с. 144].

Діячі Української Центральної Ради бачили шлях до розбудови демократичної політичної системи України саме через зміцнення органів місцевого самоврядування. В Універсалах, документах Генерального Секретаріату ставилися завдання «сприяти широкому розвиткові діяльності місцевих самоуправ та поширенню їх компетенції. «Це – наголошувалося в Декларації Генерального Секретаріату України, – має стати головною умовою встановлення ладу на Україні» [18, с. 324]. Як зазначав О. Завальнюк, «більшість членів Центральної Ради прагнули будувати розвинену систему місцевого самоврядування» [20, с. 55]. Натомість, надаючи широкі права і повноваження місцевому самоврядуванню, Центральна Рада «визначення межі цих повноважень і керівництво всією системою самоврядування в масштабах країни покладала на Генеральне секретарство внутрішніх справ» [12, с. 249].

Зрозуміло, що така позиція Української Центральної Ради не могла не імпонувати земцям. До того ж Тимчасовий уряд припинив діяльність, а більшовики посилювали тиск на місцеві органи влади в Україні. Відтак, після проголошення III Універсалу земства опинились перед проблемою вибору: підтримувати Центральну Раду або ж більшовиків. Більшість із них віддала свої симпатії на користь Центральної Ради, яку визнали вищим органом влади в Україні та якій земства висловлювали свою підтримку. Наприклад, зібрання службовців Київської губернської земської управи 8 листопада 1917 року визнавало Центральну Раду «єдиним найвищим правомочним, законодавчим органом УНР, а її виконавчий орган – Генеральний Секретаріат – єдиною владою України». В постанові пропонувалось ужити усіх заходів, «щоб зносини з центральною російською владою велися виключно через Центральну Раду й Генеральний Секретаріат і виконувалися тільки ті розпорядження центральної влади, котрі будуть санкціоновані нашою українською владою. Слава Українській Центральній Раді та її виконавчому органу Генеральному Секретаріату» [34]. Хорольська повітова земська управа Полтавської губернії на загальній нараді 9 листопада 1917 року зазначала, що вона «висловлює Українській Центральній Раді й Генеральному Секретаріату повну довіру та урочисто обіцяє всіма силами і засобами підтримувати її в боротьбі за зміцнення УНР та Російської демократичної федеративної республіки» [7].

Гласні Карабутівської волосної земської управи Конотопського повіту Чернігівської губернії 11 листопада 1917 року в урочистій обстановці вислухали зміст Універсалу та одноголосно ухвалили: «Вітати Центральну Раду, як парламент УНР і Генеральний Секретаріат, як наш соціалістичний уряд» й обіцяли «підтримувати вищі органи влади і боротися з тими, хто насмілиться піти проти волі українського народу, проти Центральної Ради та Установчих зборів [43].

16 листопада 1917 року Липовецьке повітове земське зібрання Київської губернії обіцяло «підтримку Українській Центральній Раді працею своєю на місці, прикладаючи всіх зусиль, щоб затримати спокій і лад у повіті, борючись з усіма ворогами революції» [27]. 20 листопада 1917 року Волинське волосне земське зібрання Сосницького повіту Чернігівської губернії надіслало привітання Центральній Раді [44]. Уманська повітова земська управа Київської губернії, Новосанжарська волосна земська управа на Полтавщині 21 листопада 1917 року, вітаючи Центральну Раду, запевнили її в тому, що «всіма силами підтримуватимуть у цей тяжкий час її працю та українського війська для добробуту рідної України» [10]. Павлоградське повітове земське зібрання Катеринославської губернії 23 листопада 1917 року, заслухавши III Універсал вважало, що «оголошення УНР у федерації з Росією відповідало моменту і всім вимогам життя трудової демократії, як української так і не української, спасе від повної анархії не тільки наш край, але й всю Російську Республіку» [10]. Переяславське земське зібрання Полтавської губернії в листопаді 1917 року висловило готовність «підтримувати Центральну Раду в її роботі для здійснення історичних завдань, що стоять перед Україною» [11]. Херсонський губерніяльний з'їзд волосних та повітових земств і міських дум та рад робітничих, солдатських і селянських депутатів 3 грудня 1917 року визнав «Центральну Раду та Генеральний Секретаріат найвищою владою в Україні» [47].

Отже, у переважній більшості органи земського самоврядування поділяли погляди Центральної Ради щодо політичного устрою країни й підтримали її. Водночас серед земців досить сильною залишалася надія на спільне майбутнє України з Російською, але обов'язково демократичною державою. Висловлюючи свою підтримку Центральній Раді, земства не забували і про Установчі збори, проведення яких обіцяв Тимчасовий уряд та на яких мало вирішитися питання про органи влади й місце Центральної Ради в їхній структурі.

Натомість, спроба більшовиків поширити свій вплив на місцях в Україні, дістала осуд із боку переважної більшості земств, які не погоджувались на перехід влади до більшовицьких рад. Зокрема, Харківська губернська земська управа заявила про це ще на початку листопада 1917 року. Вона закликала: «Всі організації, всіх громадян протидіяти Петроградським самочинним організаціям, вимагати підтримки Тимчасового уряду і зупинку громадянської війни» [48]. Про підтримку демократичних органів місцевого самоврядування йшлося в «Бюлетені Полтавського міського самоврядування», де зазначалося: «Щоб закріпити здобутки демократії революційно-демократичні організації мусять підняти свій власний голос і своїм авторитетом підтримати вже існуючі місцеві самоврядування, котрі організовувалися на основі загального, рівного, таємного, прямого голосування» [3].

У деяких губерніях земства й громадські організації об'єднувалися для спільної боротьби зі спробами більшовиків захопити владу. Наприклад, союз службовців Харківської губернської земської управи і губернського комітету Всеросійського земського союзу 18 листопада 1917 року на загальному зібранні висловили негативне ставлення до більшовицької влади. У прийнятій ними резолюції наголошувалось: «На випадок спроби з боку представників нової самочинної влади або окремих приватних організацій утручатися у внутрішнє життя демократичних організацій, то такі спроби повинні рішуче відкидатися та всі вимоги відхилитися. При загрозі провести вимоги силою, місцеві органи оголошують заклади закритими і пропонують службовцям розійтися» [29].

Перше демократичне земське зібрання Куп'янського повітового земства Харківської губернії 19 листопада 1917 року винесло резолюцію: «Протестуємо проти захоплення влади більшовиками, не підкоряємося і не визнаємо її». Учасники зібрання вимагали «утворення однорідної соціалістичної влади, котра буде опиратися на широкі демократичні організації земських та міських самоуправлінь в Росії й Центральної Ради в Україні» [49]. 26 листопада 1917 року Катеринославське повітове земське зібрання заявило, що «необхідно всіма силами протестувати проти насильства, розгонів, арештів» і постановило: «Демократичному земству необхідно напружити всі свої сили для забезпечення спокою в краї до проведення Установчих зборів... Усякі самочинні захоплення влади окремими групами чи партіями вважати неприпустимими» [31]. Зібрання Мутинського волосного земства Чернігівської губернії 3 грудня 1917 року вважало, що «влада в повіті належить повітовому земському зібранню, обраному на демократичній основі, а іншу владу не визнавало» [46]. Борзнянське повітове народне земство 7 грудня 1917 року визнало «неможливим і недопустимим визнання уряду Леніна, яке не опирається на народні маси, а лише на її частину» [44].

Більшовики Росії не змирилися з існуванням Української Народної Республіки. 11 грудня 1917 року в Харкові вони встановили радянську владу й проголосили Україну «республікою рад робітничих, солдатських і селянських депутатів» [17, с. 947]. Реакція земств була однозначною: «Твердо тримати у своїх руках жовто-блакитний прапор рідної України», – йшлося 14 грудня 1917 року на Ріпецькому волосному земському зібранні Чернігівської губернії [45]. Одеське повітове земське зібрання Херсонської губернії в грудні 1917 року відправило в Петроград Раді народних комісарів телеграму: «Ми, гласні Одеського повітового земського зібрання, котрі є виразниками волі 300 тисячного населення повіту, висловлюємо свій протест насильницькій політиці народних комісарів» [32]. На надзвичайній сесії в грудні 1917 року Рівненська повітова народна (земська) рада Волинської губернії висловила протест «проти стремління так званих Петроградських Народних комісарів нав'язати свою волю демократії України» [9].

Таким чином, більшовицький переворот у Петрограді не лише суттєво вплинув на політичну ситуацію в Україні, а й призвів до стану непевності земств. Частина з них продовжувала орієнтуватися на Тимчасовий уряд. Але більшість оновлених демократичних земств стояла на національних позиціях і пов'язувала майбутнє з Центральною Радою. Натомість українська влада саме в органах місцевого самоврядування вбачала той стрижень, навколо якого мало розбудовуватися стабільне функціонування держави. Така позиція була до вподоби земцям, тому більшість їх визнала Центральну Раду вищим органом влади в Україні. Намагання більшовиків установити свою владу на місцях в Україні з боку переважаючої більшості земств дістала осуд та невизнання влади рад.

Список використаних джерел

1. Андрієвський В. З минулого / В. Андрієвський. – Нью-Йорк, 1963. – 366 с.
2. Бюллетень вестника Полтавского губернского общественного комитета. – 1917. – 1 ноября.
3. Бюлетень Полтавського міського самоврядування. – 1917. – 21 грудня.
4. Верстюк В. Українська Центральна Рада: Навчальний посібник / В. Верстюк. – К.: Заповіт, 1997. – 341 с.
5. Верховцева І. Діяльність земств Правобережної України (1911 – 1920 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 „Історія України» / І. Верховцева. – Черкаси, 2004. – 20 с.
6. Винниченко В. Відродження нації: Історія Української революції / мартень 1917 – грудень 1919 рр. / В. Винниченко. – К.: Політвидав України, 1990. – 328 с.
7. Вільне життя. – 1917. – 17 грудня.
8. Вільне слово. – 1917. – 4 листопада.
9. Вісник Волинського губернського комісара. – 1918. – 18 січня.
10. Вісник Генерального Секретаріату УНР. – 1918. – 5 січня.
11. Вісник Генерального Секретаріату УНР. – 1917. – 23 грудня.
12. Гай-Нижник П. Інститут місцевих комісарів та комендантів за Центральної Ради (1917 – 1918 рр.) / П. Гай-Нижник // Наукові записки. Серія педагогічні та історичні науки. – Вип. CIV (104). – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – С. 244-256.

13. Герасименко Г.А. Земское самоуправление в России / Г.А. Герасименко. – М.: Наука, 1990. – 264 с.
14. Гвоздик В. С. Земства України в умовах революційних потрясінь 1917 року / В. С. Гвоздик // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2010. – Вип. XXIX. – С. 98-105.
15. Грушевський М. На порозі нової України: Гадки і мрії / М. Грушевський. – К.: Наукова думка, 1991. – 128 с.
16. Гуцалюк І.О. Земства Західної Волині в добу Української революції (1917 – 1920 рр.) / І.О. Гуцалюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2012. – Вип. 10 (235). – С. 35-41.
17. Довідник з історії України / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
18. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: У 2 т. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1996. – 591 с.
19. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914 – 1920 рр.) / Д. Дорошенко. – Мюнхен: Українське видавництво, 1969. – 542 с.
20. Завальнюк О.М. Земства Поділля в добу української революції 1917 – 1920 рр. / О.М. Завальнюк, В.Б. Стецюк. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 216 с.
21. Захарчук А.С. Державотворчі пошуки на Слобожанщині в контексті Української революції: політико-правовий аспект (березень 1917 – квітень 1918 рр.) / А.С. Захарчук. – Суми: Козацький вал, 2002. – 140 с.
22. Известия Валковського общественного уездного комитета. – 1917. – 5 ноября.
23. Ковалевський М. При джерелах боротьби: Спомини, враження, рефлексії / М. Ковалевський. – Іннсбрук, 1960. – 720 с.
24. Копиленко О. „Сто днів» Центральної Ради / О. Копиленко. – К.: Україна, 1992. – 204 с.
25. Лебединский вестник. – 1917. – 4 ноября.
26. Лебедева І. М. Створення уряду Української Народної Республіки і формування системи виконавчої влади (червень 1917 р. – квітень 1918 р.) [Текст]: дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 / І.М. Лебедева. – Запоріжжя. – 2003. – 230 с.
27. Липовецькі вісті. – 1917. – 22 листопада.
28. Лозовий В. С. Ставлення селянства України до влади в добу Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.) [Текст]: дис. ... доктора іст. наук: 07.00.01 / В.С. Лозовий. – К., 2010. – 466 с.
29. Народное дело. – 1917. – 21 ноября.
30. Народная жизнь – 1917. – 27 октября.
31. Народная жизнь. – 1917. – 28 ноября.
32. Одесский листок. – 1917. – 19 декабря.
33. Полтавський день. – 1917. – 28 жовтня.
34. Последние новости. – 1917. – 9 ноября.
35. Солдатенко В.Ф. Українська революція: концепція та історіографія / В.Ф. Солдатенко. – К.: Либідь, 1997. – 401 с.
36. Старцев В.И. Внутренняя политика Временного Правительства первого состава / В.И. Старцев. – Л.: Наука, 1980. – 256 с.

37. Стецюк В.Б. Земства Правобережної України в період української національно-демократичної революції 1917 – 1920 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07. 00. 01 „Історія України» / В. Б. Стецюк. – Чернівці, 2009. – 20 с.
38. Турченко Ф.Г. Українська самостійницька ідея на зламі епох (середина XIX ст. – 1917 р.) / Ф.Г. Турченко // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя, 1993. – Вип. 1. – 204 с.
39. Холяев С.В. Три февраля 1917 года / С.В. Холяев // Вопросы истории. – 2003. – №7. – С. 26-38.
40. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр. / П. Христюк. – Відень, 1921. – Т. 2. – 200 с.
41. Черниговский край. – 1917. – 11 ноября.
42. Чернігівська земська газета. – 1917. – 17 листопада.
43. Чернігівська земська газета. – 1918. – 19 січня.
44. Чернігівська земська газета. – 1917. – 8 грудня.
45. Чернігівська земська газета. – 1918. – 12 січня.
46. Чернігівська земська газета. – 1918. – 5 січня.
47. Чигиринські вісті. – 1917. – 18 грудня.
48. Южный край. – 1917. – 3 ноября.
49. Южный край. – 1917. – 25 ноября.

Т. А. Матвиенко

РЕАКЦИЯ ЗЕМСТВ УКРАИНЫ НА ОКТЯБРЬСКИЙ ПЕРЕВОРОТ 1917 ГОДА

Анализируется реакция земских органов Украины на большевистский переворот в октябре 1917 года в Петрограде. Он вызвал растерянность земцев, обусловленную пестрой политической ситуацией в Украине в конце 1917 года. Подавляющее большинство земств Украины не поддержали большевистский переворот и продолжали ориентироваться на Временное правительство. В то же время руководители Центральной Рады стабильную демократическую политическую систему Украины видели именно в крепких органах местного самоуправления. Такая позиция украинского правительства импонировала земцам. Окончательный крах попыток Временного правительства восстановить своё влияние и стремление большевиков распространить советскую власть на местах обусловили поддержку земскими органами Центральной Рады и провозглашенной ею 7 ноября 1917 года Украинской Народной Республики программы демократизации общественной жизни. Таким образом, созданная большевиками в декабре 1917 года в Харькове Украинская социалистическая советская республика в глазах земцев не стала альтернативой Украинской Центральной Раде. Земцы не поддержали большевистскую идею диктатуры пролетариата.

Ключевые слова: октябрьский переворот, большевизация, земства, земские управы, земские собрания, универсал, комиссары, советы рабочих, солдатских и крестьянских депутатов.

Т. А. Matviyenko

UKRAINIAN MUNICIPAL COUNCILS REACTION TO THE OCTOBER REVOLUTION OF 1917

The object of the research in the article is the reaction of municipal organs (zemstvo) of Ukraine to the Bolshevik Revolution in Petrograd in October 1917 and its influence on the political situation in Ukraine. Having seized the power, the Bolsheviks tried to

subordinate the organs of municipality and then to cancel them in order to transfer the power to the Councils of Workers, Peasants and Soldiers. Therefore the main parts of municipal councils in Ukraine did not support the Bolshevik Revolution and continued orienting at the Provisional Government and intended to solve the problems of organization and power in the center and in other cities with the help of All Russian and Ukrainian Constituent Assembly. But shortly after the time when the work of the Provisional Government was stopped, municipal officers could choose between the Bolsheviks and the Central Council of Ukraine. The leaders of the Central Council of Ukraine based their politics according to the democratic political system and believed that it could be reached through the strong municipality. Most municipal councils in Ukraine decided to choose democracy and shared the views of officials in accordance with the democratic political system in the country. At the background of Bolsheviks' attempts to seize the power at municipal offices, the municipal officers began to support more the Central Council and declared by it the Ukrainian Republic and its program of democratizing social life where the municipal council would have the highest administrative power in the cities. At the same time the municipal officers still had an idea to be the part of Russia, but only in the case of having democracy in Ukraine. That's why the municipal officers hoped to have the Constituent Assembly, which was promised by the Provisional Government, and the problem of organs of municipal government had to be solved and its place in the system of the Central Council had to be found. Supporting the Central Council of Ukraine as the tool of implementation of democratic values, the municipal officers rejected the Bolsheviks' suggestions and the Bolsheviks did not have any more power in Ukraine and received condemnation in all parts of Ukraine. So, the Ukrainian Socialist Soviet Republic formed by the Bolsheviks in Kharkiv in December 1917 was not perceived by municipal officers as the alternative for the Central Council of Ukraine. The municipal officers did not support the Bolshevik idea of dictatorship of the proletariat.

Key words: *Bolshevik Revolution, zemstvo (municipal councils), zemstvo boards, zemstvo meetings/ assemblies, universal, commissars, the Councils of Workers, Peasants and Soldiers.*

Надійшла до редакції 29 грудня 2014 року

* * *